

هیجان زده بود. با شوری مبهم هم آغوش شده بود. لحظه‌ها نوید اتفاقی دگرگونه به او می‌دادند. در انتظار وقایع خوب بود. حسی غریب در دلش جوانه می‌زد. زندگی را جور دیگر می‌دید. او برخواست از تاریخ بود و هزاره‌های دور را همچنان زیسته بود بی آنکه گذر زمان پیرش کند. انگار اکسیر حیات نوشیده بود در جست‌وجوهایش پاسخی نمی‌یافت. در هیاهوی شهر و پشت چراغ قرمز تیترو روزنامه‌ای او را به خود خواند. روزنامه فروشی میان ماشین‌ها راه می‌رفت و تازه‌ای را خبر می‌داد. خبر به نام او بود. تنش بوی عید می‌داد.

نوروز به ثبت می‌رسد

اگر چه هویت چند صدساله او، شناسنامه‌اش بود اما انگار قرار بود شناسنامه‌ای کاغذی هم برایش بدهند.

همچنان که منتظر بود تا روز موعود فرا رسد می‌رفت و می‌آمد و به سازمان میراث فرهنگی و گردشگری سرک می‌کشید. روزها به سرعت می‌گذشتند. بالاخره شه‌ریور از راه رسید. او هم شال و کلاه کرد تا با هیات اعزامی در اجلاس یونسکو شرکت کند.

نوروز پشت در انتظار می‌کشید تا از نظر نهایی یونسکو درباره ثبت آثار فرهنگی آن سال باخبر شود.

بعدازظهر جمعه ۴ آذر بود. کوئی چپرو ماتسورا دبیر کل یونسکو، گزارش سومین سری شاهکارهای شفاهی و میراث ناملموس بشری را قرائت کرد، ضربان قلبش بالا رفته بود. با اضطراب نام‌ها را یکی پس از دیگری به سوی جهانی شدن بدرقه می‌کرد و امید داشت که خودش هم به این کاروان بپیوندد. آخر او پس از چند هزاره زیستن آمده بود که در عرصه بین‌المللی از پیشینه‌اش بگوید. زمان به سختی می‌گذشت. آخرین نام هم خوانده شد و او در عین ناباوری دانست که نامش را در فهرست یونسکو جای نداده‌اند. غصه و جودش را فرا گرفت.

غمگین بود. آخر او که چیزی از این هیاهوهای بین‌المللی نمی‌دانست. داشت زندگیش را می‌کرد. می‌آمد و می‌رفت. بازار عیدانه‌ها را داغ می‌کرد و شادی بر دل کودکان می‌نشاند. لباس نو بر تن ایرانی می‌کرد و خانه رفت و روبرو شده را به سبزی طبیعت میهمان. خیلی‌ها دوستش داشتند و او به همین قانع بود.

۲ ماه از آن روز سخت گذشت. می‌دانست که هنوز این سازمان پاسخ رسمی و مکتوبی مبنی بر دلیل ثبت نشدن نوروز در فهرست شاهکارهای معنوی به ایران نداده‌است. همچنان با انتظار روزگار می‌گذرانند. هنوز از یونسکو خبری نبود. پس از چهار ماه پستیچی نامه‌ای برای سازمان میراث فرهنگی و گردشگری آورد. آدرس فرستنده به نام یونسکو بود. انگار انتظار به اتمام رسیده بود. نوروز بار دیگر خود را پشت در اتافی در پژوهشکده مردم‌شناسی رساند و گوش خواباند تا بداند خبر تازه چیست؟ یکی آن سوی در می‌گفت؛ مشکلات کلی پرونده را اعلام کردند. یونسکو برنامه‌های اجرایی کشورها برای حفاظت از نوروز را دلیل اصلی رد پرونده عنوان کرده است.

نوروز طی این مدت دانسته‌بود که برنامه اجرایی، طرح‌های پیشنهادی کشورها و مسئولان آنها برای حفاظت از آن میراث معنوی است.

خواننده نامه گفت یکی دیگر از نواقص، فیلم ده دقیقه‌ای عنوان شده است. این فیلم به گفته یکی از کارشناسان یونسکو گویای کامل مراسم نوروز در کشورهای حوزه تمدنی ایران که پرونده را متفقا به یونسکو ارسال کرده‌اند، نبوده‌است.

از میان ده کشوری که به طور مشترک پرونده نوروز را به

روزنامه‌ای خرید. «به منظور ثبت نوروز در فهرست آثار جهانی یونسکو سازمان میراث فرهنگی و گردشگری باید پرونده‌ای تهیه کند. پس از ارایه پرونده و در اجلاس بعدی این سازمان جهانی، برای نخستین بار نام یکی از میراث معنوی ایران زمین در عرصه جهانی مطرح می‌شود.» چنین نوشته بودند.

از هزاره‌های دور مردم آن را با نام «نوروز» می‌شناختند. ثبت جهانی نوروز دیگر چه بود؟ از سال‌های دور که او همچنان می‌آمد و می‌رفت تنها در روزهای نخست سال نامش را از زبان مردم می‌شنید. اگر چه با ابهامی سخت مواجه شده بود اما هنوز ته دلش انگار قند آب می‌کردند. هیچ از حس و حال غریب کاسته نشده بود.

تنها راه چاره را در پیگیری اخبار رسانه‌ها یافت. خبرگزاری‌ها، روزنامه‌ها و مجله‌ها روند اقدامات سازمان متبوع را خبر می‌دادند.

در تیرماه ۱۳۸۳ خبر دادند که ایران برای تهیه پرونده ثبت نوروز و ارایه آن به یونسکو تنها ۴ ماه فرصت دارد و در صورتی که این آیین بزرگ معنوی ایران زمین در جلسه بعدی یونسکو به ثبت نرسد، ثبت آن تا دو سال دیگر به تاخیر می‌افتد.

روزی از همان روزهای تیرماه در خبرها خواند که رییس پژوهشکده مردم‌شناسی سازمان میراث فرهنگی و گردشگری در مورد مهلت ایران برای ارایه پرونده ثبت نوروز گفته است: «با توجه به این که جلسه مقدماتی بررسی پرونده‌های ثبت شاهکارهای میراث شفاهی و غیر ملموس یونسکو در شه‌ریور ماه سال جاری برگزار می‌شود، ایران برای ارایه پرونده نوروز و ثبت آن در جلسه نهایی سال ۲۰۰۵ تنها تا شه‌ریور فرصت دارد. در صورت آماده نبودن ایران برای ارایه این پرونده، ثبت نوروز حداقل ۲ سال عقب‌تر خواهد افتاد.»

نوروز می‌اندیشید که ۲ سال زمان کوتاهی نیست، دست‌اندرکاران باید به روند اقدامات خود شتاب بیشتری دهند و بکوشند که مدارک را با دقت هر چه بیشتر گردآوری کنند.

خود را به سازمان متبوع رساند و گوش خواباند تا از نزدیک، سر از جریان کارها درآورد. شنید، می‌گویند: «هم‌اکنون تهیه پرونده ثبت نوروز مراحل پایانی را طی می‌کند و گزارش کاملی از برگزاری جشن نوروز در کشورهای مختلف تهیه شده و اطلاعات در حال ترجمه شدن به زبان انگلیسی است. همچنین فیلم یک ساعته‌ای از برگزاری نوروز در کشور ایران آماده شده که باید مدت این فیلم به ۱۲ دقیقه کاهش یابد و تصاویری از برگزاری آیین نوروز در کشورهای دیگر نیز به این فیلم افزوده شود. در این ارتباط در حال رایزنی با کشورهای دارنده نوروز هستیم.»

انگار قرار بود این پرونده به صورت مشترک و از سوی ۱۰ کشور که مراسم نوروز را اجرا می‌کنند، تهیه شود. ایران، پاکستان، ترکیه، ازبکستان، قزاقستان، تاجیکستان، هند آذربایجان، ترکیه و افغانستان همان ۱۰ کشور مورد نظر بودند. در این میان ایران در راس این‌ها باید هماهنگی‌ها را انجام می‌داد و مدارک لازم برای پرونده را از کشورهای دریافت می‌کرد. این مسئولیت نیز به پژوهشکده مردم‌شناسی سازمان میراث فرهنگی و گردشگری سپرده شد.

دیگر می‌دانست که آن حس‌های غریب و ناشناخته مولود چه اتفاقی بود. قرار بود برود تا نامش در فهرستی جهانی به ثبت رسد

یونسکو فرستاده بودند برخی کشورها برنامه‌های اجرایی و عملی خود را برای حفظ این میراث معنوی اعلام نکرده بودند. در این نامه آمده بود که ایران به عنوان نماینده کشورهای دیگر برای ارسال پرونده موظف بوده به کشورها برای ارسال طرح‌هایشان متذکر شود.

یونسکو برنامه‌های اجرایی ارسال شده ایران را هم در حدی ندانست که منجر به حفظ این میراث ناملموس شود.

یونسکو اعلام کرد؛ پرونده نوروز رد نشده و ایران با تکمیل آن می‌تواند بار دیگر درخواست تجدید نظر دهد تا کارشناسان یونسکو پرونده را بررسی کنند.

بار دیگر در دل ۵ هزار ساله نوروز نور امید درخشید. انگار بوی شکوفه‌ها در رگ‌هایش جاری شد. خندید، آرام خندید همانگونه که سال‌های سال آرام می‌آمد و می‌رفت.

قرار شد پژوهشکده مردم‌شناسی سازمان میراث فرهنگی و گردشگری که مسئول تهیه پرونده ثبت نوروز بود، کمیته‌ای را تشکیل دهد تا تکمیل این پرونده به شکلی جدی‌تر پیگیری شود.

میراث‌گرایی که مسئولیت تهیه و تنظیم پرونده را بر عهده داشت پس از ثبت نشدن این میراث معنوی کهن، بررسی دوباره و تکمیل پرونده در سال ۸۵ را یکی از برنامه‌های مهم خود را عنوان کرد. او تصمیم گرفت کمیته‌ای داخلی شامل ۷ نفر از اعضای این پژوهشکده تشکیل دهد تا هر ثبت میراث معنوی زیر نظر این کمیته انجام شود. اکنون از آن روز که نوروز نام خود را در تیترو روزنامه پشت چراغ قرمز می‌گذرد حدود ۲ سال می‌گذرد. نوروز همچنان منتظر است و دیگر بسیاری از دوستداران او هم که جریان را می‌دانند با او در این راه هم قطار شده‌اند. منتظرند هر چند وقت یک بار به سراغ رسانه‌ها می‌روند تا خبر تازه بخوانند.

کمتر از ۲ ماه پیش بود، در خبرها آمد؛ اردیبهشت سال آینده، ۱۰ کشور حوزه نوروز گردهم می‌آیند تا پرونده نوروز را بازنگری کنند و هماهنگی‌های لازم برای تکمیل آن را انجام دهند.

این خبر به نقل از رییس پژوهشگاه سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری منتشر شد.

«طه‌هاشمی» اعلام کرد، به منظور بررسی نهایی پرونده ثبت نوروز در فهرست میراث معنوی، رؤسای کمیسیون‌های ملی یونسکو و مسوولان تهیه پرونده از کشورهای ایران، افغانستان، پاکستان، هند، ترکیه، آذربایجان، قزاقستان، قرقیزستان، تاجیکستان و ازبکستان اردیبهشت سال آینده در تهران گردهم می‌آیند.

علاوه بر بررسی نهایی پرونده ثبت نوروز، رییس پژوهشکده مردم‌شناسی از دیگر اهداف این نشست را برنامه‌ریزی کشورها برای تهیه برنامه‌های

حفاظتی خود از نوروز اعلام کرد.

او گفت: «ایران به کنوانسیون ۲۰۰۳ که هم اکنون برنامه شاهکارهای معنوی یونسکو در درون آن قرار گرفته ملحق شد و مطابق آن هریک از کشورهای حوزه نوروز باید برنامه‌های ۵ ساله خود را به یونسکو ارائه دهند.»

از این رو به گفته میراث‌گرایی با آنکه یونسکو هنوز ضوابط، معیارها و تاریخ دریافت پرونده‌ها را اعلام نکرده اما براساس ضوابط کنوانسیون هریک از این کشورها باید برنامه‌های خود را در خصوص نحوه حفاظت از نوروز برای نسل‌های آینده به روشنی ارائه دهند. از این رو در نشست اردیبهشت، ۱۰ کشور در خصوص پرونده‌های ارسال شده به یونسکو به یک جمع بندی واحد دست پیدا کرده و در پی آن یک پرونده کامل به یونسکو ارائه می‌شود.

نوروز دلش می‌تپید و می‌خواست بداند که چه زمان پرونده‌اش بار دیگر به یونسکو می‌رود.

میراث‌گرایی چنین پاسخ داد که هنوز یونسکو ضوابط، معیارها و تاریخ دریافت پرونده‌ها را اعلام نکرده است بنابراین پس از اعلام ضوابط در صورت نیاز بازنگری‌های جزئی در پرونده انجام شده و در زمان مقرر پرونده ارائه می‌شود.

او همچنین گفت، پرونده‌ای که به نام نوروز و برای ثبت جهانی آن به یونسکو ارائه شد آنقدر گسترده بود که حتی یونسکوپی‌ها هم دچار سردرگمی شدند. تا کنون هیچ پرونده‌ای در این ابعاد برای ثبت به یونسکو ارسال نشده است و همین بی سابقه بودن یکی از دلایلی بود که ثبت این پرونده با تاخیر مواجه شود. نوروز حدود ۵ هزار سال سابقه دارد و علاوه بر این ۱۰ کشور، ملت‌های دیگری نیز آن را جشن می‌گیرند.

هریک از آیین‌های نوروز به تنهایی قابلیت ثبت در یونسکو را داراست. از این رو مسئولان سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری به این سازمان بین‌المللی پیشنهاد دادند که ضوابط خاصی برای پرونده‌هایی با گستردگی نوروز تعیین شود.

اکنون که بهاری دیگر بوی شکوفه‌ها را در مشام هر ایرانی می‌ریزد. نوروز باز خانه‌ها را رونق بخشیده و خود انتظار می‌کشد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مركز جمع علوم انسانی

در سایه ایزد تبارک
عید همگی بود مبارک

در سایه ایزد تبارک
بود مبارک